

תוכן העניינים

1. מבוא.....1
2. מעמד האישה בחברה.....2
3. אלימות כלפי נשים בתוך המשפחה.....4
- 3.1 הגישה המשפחתית.....4
- 3.2 הגישה הפמיניסטית.....5
4. סיכום.....7
5. ביבליוגרפיה.....8

1. מבוא

אלימות הינה תופעה חברתית שקיימת בכל העולם, היא חלק מהמרקם החברתי שקיים גם בטבע, בה החזק מפעיל אותה על החלש. אלימות של גברים נגד נשים, בתוך המסגרת המשפחתית הינה תופעה כלל עולמית ורב תרבותית. נשים סובלות מאלימות מילולית, פיזית, נפשית וכלכלית מצד בני זוגן בכל רבדי החברה: ממעמד סוציו אקונומי נמוך וגבוה, רווקות ונשואות, אנאלפביתיות ומשכילות. המשותף לכולן הוא היותן נשים וככאלה הן נחותות במעמדן מהגברים. נחיתותה של האישה יוצרת פוטנציאל של אלימות כלפיה (גל, 2003). אלימות של גברים נגד נשותיהם הינה תופעה חברתית בעלת היסטוריה ארוכה שניתן למוצאה בתרבויות רבות ושונות ומקורה במעמד הנמוך של האישה במרבית החברות המוכרות לנו. מדובר בנחיתות שממוסדת ומשומרת היטב במוסדות המשפחה, החינוך והחוק (סבירסקי, 1993).

המאבק הפמיניסטי שינה באופן קיצוני את היחס של החברה ומוסדות המדינה בנוגע לאלימות כלפי נשים. עד לפני תחילת המאה העשרים תופעת האלימות נגד נשים נחשבה סטייה שולית, שאפיינה נשים בעייתיות, חולות, המביאות את האלימות על עצמן. במהלך המאה העשרים התפיסה החברתית השתנתה לכיוון של הכרת האישה כקורבן של הדיכוי הפטריארכלי ויחד אתה השתנתה גם צורת הטיפול- מטיפול להפסקת הסימפטומים הטראומטיים הנגרמים כתוצאה של האלימות לטיפול בגורמים לסימפטומים האלו- דיכוי ואלימות של נשים תחת ההגמוניה הגברית פטריארכלית (זיו, 2002).

בישראל, כמו בשאר העולם, היחס למעמד האישה הוא אמביוולנטי. מצד אחד קיימת חקיקה שמקדמת זכויות נשים ומצד שני המציאות מראה שלא קיימת שוויוניות בין גברים לנשים בתחומים רבים. קיים קונפליקט תמידי בין השאיפה לחברה דמוקרטית, שאינה מפלה אף אדם על בסיס כזה או אחר, לבין השאיפה לשמר את הצביון היהודי, שבה הדת משמרת את נחיתותה של האישה. במדינות עולם שלישי מעמדה של האישה הוא מהגרועים ביותר, אך גם בחברות מתקדמות כמו בארה"ב ובמדינות אירופה מעמד האישה נחות לעומת הגבר (גל, 2003).

מטרת העבודה היא לתאר ולבחון את הקשר בין מעמד האישה בחברה הישראלית ובחברה הגלובלית לאלימות נגד נשים. האם האלימות נגד נשים היא נורמה או סטייה? מה הם הגורמים המנבאים אלימות במשפחה? מה מייחד אלימות זו כלפי נשים מאלימות אחרת? האם יש הגדרה לאלימות נגד נשים? האם מוסדות המדינה והקהילה מחזקות ומשמרות את התופעה? כיצד?

השערת המחקר היא שיש קשר ישיר בין מעמד האישה בחברה להישנות מקרי האלימות כלפיה, כך שכול שמעמדה החברתי נמוך, כך יגבר הסיכוי שתיתקל באלימות בתוך המשפחה. ניתן להסתכל על אלימות נגד נשים כסימפטום של מעמד האישה בחברה.

על כן, מוקדש הפרק הראשון לדיון בנושא מעמד האישה, אשר יסביר ממה מורכב מעמדה, ממה הוא מושפע ועל מה הוא מבוסס, בחברה הישראלית ובחברה הנשים הגלובלית. הפרק השני יסביר את תופעת האלימות כלפי נשים ע"י בני זוגן, יפרט את הגורמים המנבאים אלימות במשפחה ויצג גישות שונות לתפיסת האלימות כלפי נשים.

בפרק הסיכום, יודגש הקשר בין מעמד האישה לאלימות הגברית כלפיה ויועלו הצעות לטיפול בתופעת האלימות כלפי נשים.

2. מעמד האישה בחברה

לכל החברות בעולם יש מכנה משותף והוא ההבדלים ביחסי הכוח בין המינים וחלוקת התפקידים המגדרית הבלתי שוויונית, אשר מנציחה את ההגמוניה הגברית הפטריארכלית. מאפיינים אלה מושתתים על מבנה חברתי אוניברסלי שמקורו בתרבות, באידיאולוגיות, במיתוסים ובדתות השונות (גל, 2003). לאורך ההיסטוריה נתפסו הנשים כאחראיות לכל הרע שבעולם: לטרגדיות, לאסונות, לשבר בין גברים ואלוהיהם, ע"י פיתויים וכיוצא בזה. תפיסה זו הביאה לעוינות רבה של גברים כלפי נשים, אשר קיבלה חיזוקים מהמיתוסים ומהמוסד הדתי. תפיסה זו נתנה לגברים לגיטימציה לשלוט בנשים. כבר בסיפור בריאת העולם ניתן לראות בבירור את נחיתות האישה לעומת הגבר, אשר נוצרה מצלעו, על מנת להפיג את שעמומו בעולם שנברא עבורו. האישה תלויה בגבר ואינה יכולה להתקיים בלעדיו (שם). בנוסף, עפ"י הדת היהודית הגבר יכול להינשא מחדש גם ללא קבלת גט מאשתו, אך האישה מנועה מלעשות זאת וחייבת לקבל את גט הכריתות מבעלה. גם המילה "בעל" מקורה במילה בעלות, האיש קונה את האישה בשטר הכתובה, הוא מקדש אותה והיא שלו. האישה עפ"י הדת היהודית אינה כשרה למניין ולמתן עדות ומקומה ב"עזרת נשים", כלומר, בהפרדה ומאחור. זאת ועוד, החוק האזרחי אינו מאפשר לאישה בעלות על גופה בכך שאם ברצונה לבצע הפלה, היא אינה רשאית לעשות זאת ללא אישור של ועדה רפואית (סבירסקי, 1993).

מעמדה של האישה, על כן, נחות עוד מנקודת הפתיחה של המינים, וכך החברות המסורתיות אשר מבוססות על מוסד הדת וצומחות ממנו רק מחזקות ומנציחות את מעמדה הנחות של האישה ואת עליונותו של הגבר על פניה (גל, 2003).

למרות הקדמה והמעבר מחברה מסורתית למודרנית, האישה נשארה מאחור. השינוי הינו שינוי פורמלי בלבד, כיוון שרק לכאורה השתנה מעמד האישה: נשים יצאו לעבוד, לרכוש השכלה וגם בתחום החקיקה נוצר שיפור, אך עדיין יש פערים משמעותיים בשכר לטובת הגברים. אם בעבר תפקיד האישה היה לטפל בילדים ובמשק הבית, כיום מצבה אפילו קשה יותר כיוון שהיא ממשיכה להיות אחראית על הבית והילדים ובנוסף היא יוצאת לעבוד. המשכורת שלה נחשבת תמיד למשכורת שנייה (כתוספת למשכורת הבעל, אפילו אם היא מרוויחה יותר) כיוון שקודם כל היא אחראית על הטיפול בבית ובילדים (שם).

נשים מהוות חצי מאוכלוסיית העולם ולמרות זאת הן הפנימו תכונות של מיעוט. העולם מנוהל על ידי גברים והנשים נחשבות בו למיעוט חלש ושולי (שם). בחברות מסוימות נוהגים בסלחנות יתרה כלפי הגבר המכה ואפילו מאשימים את האישה בכך שגרמה לו להכותה, כי לא הייתה צייתנית או כנועה מספיק. בחברה הערבית, רצח של אישה על רקע כבוד המשפחה נחשב לדבר מקובל, הרי כבודו של גבר שוכן בגופה של אשתו. שלוש הדתות הגדולות- היהודית, הנוצרית והמוסלמית, מעניקות הגמוניה מוחלטת לגברים. במדינת ישראל הדמוקרטית אין הפרדה בין דת למדינה ולכן קיים קונפליקט תמידי בין השאיפה לחברה שוויונית לבין השאיפה לחברה יהודית, שבה הדת מגדירה את מעמדה הנחות של האישה (שם). לא רק הדת מחזקת ומשמרת את נחיתות האישה אלא גם מוסדות כמו הצבא, הפוליטיקה (הממשלה) והחינוך, "מעמדה הנחות של האישה תורם ישירות ליחס אליה במסגרת המשפחה. במשך שנים סירבה החברה הישראלית לראות באלימות כלפי נשים נושא חברתי מובהק, והעדיפה להסתתר מאחורי ההסבר, שאין להתערב ביחסים האינטימיים בין בני זוג." (שם, עמ' 26)

מספר לא מבוטל של פעמים הוגשו הצעות חוק שמטרתן לשפר את מעמד האישה אך אלה נפסלו עוד בקריאה הראשונה. זאת ועוד, ישנם מצבים שבהם שוויון פורמלי בתחום המשפטי, הפוליטי והכלכלי אינו מופנם ומתורגם לתחום הערכי נורמטיבי, כלומר, גם במדינות שבהן יש שוויון פורמלי בין המינים עדיין יש אחוז אלימות גבוה כלפי נשים. הסיבה